

УДК 336.22:368

*Олександр Сидоренко***ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ СТРАХОВИКІВ УКРАЇНИ:
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ***Александр Сидоренко***ОСОБЕННОСТИ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ СТРАХОВЩИКОВ УКРАИНЫ:
ПРОБЛЕМНЫЕ ВОПРОСЫ***Aleksandr Sidorenko***THE PECULIARITIES OF TAXATION OF UKRAINIAN INSURANCE
COMPANIES: PROBLEMATIC ISSUES**

Розглянуто особливості оподаткування страховиків України податком на додану вартість, податком на дохід та податком на прибуток. Обґрунтовано необхідність доповнення Податкового кодексу України положенням щодо порядку розрахунку частки використання необоротних активів в оподатковуваних операціях. Виявлено недоліки в діючій системі оподаткування страховиків одночасно податком на дохід і податком на прибуток та запропоновано шляхи їх вирішення.

Ключові слова: оподаткування, податок на додану вартість, податок на дохід, податок на прибуток, страховик.
Бібл.: 19.

Рассмотрены особенности налогообложения страховщиков Украины налогом на добавленную стоимость, налогом на доход и налогом на прибыль. Обоснована необходимость дополнения Налогового кодекса Украины положениями касательно порядка расчета доли использования необоротных активов в оподатковуваних операціях. Выделены проблемы в существующей системе налогообложения страховщиков Украины одновременно налогом на доход и налогом на прибыль и предложены пути их решения.

Ключевые слова: налогообложение, налог на добавленную стоимость, налог на доход, налог на прибыль, страховщик.
Библ.: 19.

In this article, the taxation peculiarities of Ukrainian insurance companies are examined, including value added tax, special corporate income tax (0% or 3% paid from insurance premiums) and corporate income tax. Proved the necessity complement the relevant provisions of the Tax Code of Ukraine concerning the determination of the percentage of non-current assets in taxable transactions is explained. The article identified deficiencies in the current system of taxation of insurance companies with concurrent special corporate income tax and corporate income tax and proposes various solutions.

Key words: taxation, value added tax, special corporate income tax, corporate income tax, insurance company.
Bibl.: 19.

JEL Classification: H 250

Постановка проблеми. У розвинутих країнах світу страховий бізнес є не тільки механізмом захисту майнових інтересів населення та юридичних осіб у разі настання страхових випадків, а й потужним інвестором національної економіки, що пов'язано із наявністю прав та зобов'язань страховиків розміщувати страхові резерви у дозволені види активів. Проте в Україні страховий ринок і досі залишається недостатньо розвинутим, а постійні зміни податкового законодавства, які супроводжуються суттєвим підвищенням рівня податкового тягаря для страховиків України (починаючи з 1 січня 2015 року) можуть негативно вплинути на подальший розвиток страхового ринку й економіки в цілому. Тому дослідження питань оподаткування страховиків України з метою виявлення суттєвих недоліків податкового законодавства та розроблення шляхів щодо їх усунення є актуальним та важливим завданням сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання оподаткування страховиків України були та досліджуються такими вченими, як: Є. М. Асатурян, О. В. Бондаренко, Л. В. Боровська, Д. В. Гаманков, О. О. Гаманкова, В. С. Лень, Т. Лісіца, Р. Е. Островерха, Л. М. Очеретько, Д. Ю. Шаршонь, Л. В. Шірінян, І. В. Шкута та ін. [1–7; 17; 18].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значний доробок вищезазначених науковців, питання щодо особливостей застосування податкового законодавства страховиками в умовах його постійної зміни залишаються маловивченими та потребують подальших досліджень.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

Мета статті. Головною метою цієї роботи є дослідження та удосконалення методичних засад оподаткування страховиків України у частині адміністрування податку на додану вартість, податку на прибуток та податку на дохід.

Виклад основного матеріалу. Згідно з п. 196.1.3 Податкового кодексу України не є об'єктом оподаткування податком на додану вартість: «надання послуг із страхування, співстрахування або перестрахування особами, які мають ліцензію на здійснення страхової діяльності відповідно до закону, а також пов'язаних з такою діяльністю послуг страхових (перестрахових) брокерів та страхових агентів» [14].

Таким чином, страхові компанії можуть бути неплатниками ПДВ. Однак здебільшого страховики є платниками ПДВ, оскільки вони в межах забезпечення страхової діяльності зобов'язані формувати страхові резерви та розміщувати їх у дозволені категорії активів, зокрема в необоротні активи, тобто здійснювати операції з їх купівлі-продажу, здачі в операційну чи фінансову оренду та інші операції, які є об'єктом оподаткування податком на додану вартість, та якщо «загальна сума від здійснення операцій з постачання товарів/послуг, що підлягають оподаткуванню згідно з цим розділом, у тому числі з використанням локальної або глобальної комп'ютерної мережі, нарахована (сплачена) такій особі протягом останніх 12 календарних місяців, сукупно перевищує 1 000 000 гривень (без урахування податку на додану вартість), така особа зобов'язана зареєструватися як платник податку у контролюючому органі за своїм місцезнаходженням» [14]. Крім того, згідно зі ст.182 Податкового кодексу України страховик може зареєструватись платником ПДВ добровільно, навіть якщо обсяги оподатковуваних операцій відсутні або є меншими від встановленої статтею 181 Податкового кодексу України суми.

Отже, особливості оподаткування податком на додану вартість у страховика-платника ПДВ полягають у такому:

1) при купівлі страховиком необоротних активів, товарів (робіт, послуг), які використовуються виключно для забезпечення страхування (співстрахування, перестрахування), податковий кредит з ПДВ не відображається, а сума сплаченого ПДВ включається до вартості цих активів (робіт, послуг);

2) при купівлі страховиком необоротних активів, товарів (робіт, послуг), які використовуються виключно для забезпечення діяльності, яка є об'єктом оподаткування ПДВ, страховик має право відобразити податковий кредит на суму (нарахованого) сплаченого ПДВ при купівлі;

3) при купівлі страховиком необоротних активів, товарів (робіт, послуг), які частково використовуються в оподатковуваних операціях, а частково - ні, платник податку має право відобразити податковий кредит лише частково, пропорційно частці їх використання в оподатковуваних операціях.

Частка використання товарів/послуг, необоротних активів в оподатковуваних операціях визначається у відсотках як відношення обсягів з постачання оподатковуваних операцій (без урахування сум податку) за попередній календарний рік до сукупних обсягів постачання оподатковуваних та неоподатковуваних операцій (без урахування сум податку) за цей же попередній календарний рік. Визначена у процентах величина застосовується протягом поточного календарного року [14].

Платники податку, у яких протягом попереднього календарного року були відсутні неоподатковувані операції, а такі неоподатковувані операції почали здійснюватися у звітному періоді, а також новостворені платники податку проводять у поточному календарному році розрахунок частки використання товарів/послуг, необоротних активів в оподатковуваних операціях на підставі розрахунку, визначеного за фактичними даними обсягів з постачання оподатковуваних та неоподатковуваних операцій першого звітного податкового періоду, в якому задекларовані такі операції [14].

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

Платник податку за підсумками календарного року здійснює перерахунок частки використання товарів/послуг та необоротних активів в оподатковуваних операціях виходячи з фактичних обсягів проведених протягом року оподатковуваних та неоподатковуваних операцій [14] та відповідне коригування суми відображеного податкового кредиту за підсумками року.

З наведеного можна зробити висновок, що у випадку, коли страховик купує активи (роботи, послуги), які частково будуть використовуватися в оподатковуваних операціях, а частково – ні, і при цьому за минулий календарний рік наявні оподатковувані операції, то на підставі даних минулого року визначається частка оподатковуваних операцій, в межах якої визначається податковий кредит на момент купівлі (за правилом першої події), а за підсумками року виходячи з фактичних даних за звітний рік здійснюється коригування частки оподатковуваних операцій та відповідно податкового кредиту.

Проте, якщо страховик купує необоротні активи (наприклад, будівлю, 80 % якої планують здати в операційну оренду, а 20 % використовувати як страховий офіс), які частково будуть використовуватися в оподатковуваних операціях, а частково – ні, і при цьому за минулий календарний рік оподатковувані операції відсутні (і у звітному податковому періоді вони теж відсутні), у тому числі у зв'язку з тим, що така будівля не введена в експлуатацію (відповідно, не виникли оподатковувані операції), оскільки потребує значних витрат часу та коштів для приведення її до стану, придатного до використання, то на момент купівлі страховик не має права відобразити податковий кредит. При цьому, якщо до кінця звітного року, у якому була придбана така будівля, не виникнуть оподатковувані операції (пов'язані з введенням будівлі в експлуатацію чи з іншими операціями страховика), то страховик у кінці року також не зможе відобразити податковий кредит з ПДВ.

Водночас, незважаючи на те, що страховик у році придбання не зміг скористатись правом на відображення податкового кредиту, в наступних роках після початку використання такої будівлі в оподатковуваних операціях він буде зобов'язаний нараховувати податкові зобов'язання з ПДВ.

На нашу думку, вищезазначена ситуація є недоліком податкового законодавства, який потребує вирішення. Для усунення вищезазначеного недоліку ми пропонуємо додати другий абзац до п. 199.4 Податкового кодексу України такого змісту «Перерахунок частки використання необоротних активів в оподатковуваних операціях здійснюється за підсумками одного року, що настає за роком, в якому вони почали використовуватися (введені в експлуатацію)».

Крім податку на додану вартість, згідно з п. 141.1.1 ст. 141 Податкового кодексу України: «страховики сплачують податок на прибуток за ставкою, визначеною відповідно до пункту 136.1 статті 136, та податок на дохід за ставкою, визначеною відповідно до підпунктів 136.2.1 та 136.2.2 пункту 136.2 статті 136 Кодексу [14].

Тобто страховики сплачують податок на прибуток за ставкою 18 %, та податок на дохід за ставками: 1) «0 відсотків за договорами з довгострокового страхування життя, договорами добровільного медичного страхування та договорами страхування у межах недержавного пенсійного забезпечення, зокрема договорів страхування додаткової пенсії» [14] та 3 % за іншими видами страхування.

При цьому об'єкт оподаткування страховика, до якого застосовується ставка у розмірі 3 та 0 %, згідно з п. 141.1.2 Податкового кодексу України, «розраховується як сума страхових платежів, страхових внесків, страхових премій, нарахованих за договорами страхування і співстрахування. При цьому страхові платежі, страхові внески, страхові премії за договорами співстрахування включаються до складу об'єкта оподаткування

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

страховика тільки в розмірі його частки страхової премії, передбаченої договором співстрахування» [14].

Слід зазначити, що Державною фіскальною службою України був виданий Лист від 04.05.2016 р. № 15699/7/99-99-15-02-02-17 «Про оподаткування операцій за договорами перестраховування» [16] та Міністерством фінансів України Лист від 12.04.2016 р. № 31-11130-09-10/10496 «Щодо оподаткування операцій перестраховування» [19], які містять ідентичні за економічним змістом роз'яснення щодо правильності застосування п. 141.1.2 Податкового кодексу України. Згідно з цими документами: об'єкт оподаткування страховика визначається як сума страхових платежів, страхових внесків, страхових премій, нарахованих за договорами страхування і співстрахування. У випадку виникнення необхідності перестраховування ризику страховик укладає договір перестраховування з іншим страховиком. При цьому податкові наслідки в частині оподаткування податком на дохід за договорами перестраховування у страховика і перестраховика не виникають:

— страховики, які перераховують страхові платежі за договорами перестраховування іншій страховій компанії (перестраховику), з якою укладено договір перестраховування, не зменшують об'єкт оподаткування податком на дохід за ставкою 3 %;

— перестраховики, які отримують страхові платежі за такими договорами перестраховування, не включають їх до складу об'єкта оподаткування податком на дохід за ставкою 3 % [19].

Аналізуючи ці роз'яснення, окремі практики роблять висновок, що «вигода перестраховиків очевидна: увесь тягар оподаткування доходів за договорами страхування бере на себе цедент» [5, с. 74].

На нашу думку, зазначений висновок є не зовсім правильним, оскільки страховик, який отримав страхові платежі, сплачує з них податок на дохід за ставкою 0 або 3 % (залежно від виду страхування та умов договору) не залежно від того передавав він їх у перестраховування повністю або частково, проте, оскільки сума, яка була передана у перестраховування, обліковується за дебетом рахунку 705 «Перестраховування», який закривається у дебет рахунку 703 «Доходи від реалізації робіт і послуг», тобто зменшує суму доходу страховика, то й фінансовий результат до оподаткування страховика буде меншим на суму переданих страхових платежів у перестраховування, тобто ця сума не буде обкладатись податком на прибуток у страховика за ставкою 18 %. Водночас, перестраховик, який отримав страхові платежі за договорами перестраховування, не буде сплачувати з цих сум податок на дохід за ставкою 0 або 3 %, проте, оскільки в обліку в нього вони будуть відображені як дохід у кредиті рахунку 76 «Страхові платежі», з подальшим закриттям у кредит рахунку 703 «Доходи від реалізації робіт і послуг», то ці суми будуть мати значний вплив на розмір фінансового результату до оподаткування. Тобто фактично перестраховик сплатить податок на прибуток за ставкою 18 % від суми отриманих страхових платежів у перестраховування за вирахуванням витрат страховика (перестраховика) та страхових платежів, які були передані у подальше перестраховування (іншому перестраховику).

Однак вигода очевидна у випадку, коли страховик займається виключно прийняттям ризиків у перестраховування (перестраховик), порівняно зі страховиком, який займається виключно страхуванням та співстрахуванням (не приймає і не передає ризику у перестраховування), оскільки в такому разі перестраховик зобов'язаний буде сплатити лише податок на прибуток, в той час, як страховик зобов'язаний буде сплачувати податок на прибуток та податок на дохід. Отже, у такому випадку «чистий перестраховик» буде знаходитись у кращих умовах для розвитку свого бізнесу ніж «чистий страховик», що, на нашу думку, є порушенням такого принципу податкової системи України, як

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

нейтральність оподаткування, під яким розуміють «установлення податків та зборів у спосіб, який не впливає на збільшення або зменшення конкурентоздатності платника податків» [14].

Крім зазначеного, недоліком податкового законодавства у частині оподаткування страховиків податком на прибуток та податком на дохід є те, що база оподаткування податком на прибуток включає суму страхових платежів, з яких вже було сплачено податок на дохід, тобто частково страхові платежі оподатковуються двічі.

Розглянемо більш детально зазначене твердження на прикладі.

Приклад 1. Страхова компанія отримала за договорами страхування 1 млн грн страхових платежів, які обкладаються податком на дохід за ставкою 3 %. Доходи від інших видів діяльності (інших ніж страхування) 500 тис. грн. Загальні витрати страховика від усіх видів діяльності 400 тис. грн, з яких 300 тис. грн – це витрати від страхової діяльності. Необхідно розрахувати суму податку на прибуток та податку на дохід страховика, якщо страхові платежі не перестраховувались.

За даними прикладу, сума податку на дохід буде становити 30 000 грн ($1\,000\,000 \cdot 0,03$), а сума податку на прибуток буде становити:

$$(1\,000\,000 + 500\,000 - 300\,000 - 100\,000 - 30\,000) \cdot 0,18 = 192\,600 \text{ грн.}$$

Загальна сума податків, що буде сплачена страховиком, становитиме 222 600 грн.

При цьому сума страхових платежів у розмірі 670 000 грн ($1\,000\,000 - 300\,000 - 30\,000$) була оподаткована двічі: перший раз податком на дохід за ставкою 3 %, а другий раз податком на прибуток за ставкою 18 %.

На нашу думку, оподаткування тих же самих сум двічі, в умовах коли Україна є державою з ринковою економікою та яка прагне до інтеграції в Європейську Спільноту, є неприпустимим.

Згідно з п. 136.5 Податкового кодексу України податок на дохід є частиною податку на прибуток. Крім того, згідно з абзацом другим п. 141.1.1 «нарахований страховиком податок на дохід є різницею, яка зменшує фінансовий результат до оподаткування такого страховика» [14].

На наш погляд, що вищенаведені положення Податкового кодексу України є недосконалими. Так, по-перше, нарахований страховиком податок на дохід в обліку відповідає ознакам визнання його витратами (в обліку можна відобразити за дебетом рахунку 949 та кредитом рахунку 641), а отже, вже буде врахований у Звіті про фінансові результати у рядку «Фінансовий результат до оподаткування» («Прибуток» або «Збиток»), тобто податковою різницею, яка зменшує фінансовий результат до оподаткування, сума нарахованого податку вже не може бути (оскільки тоді сума нарахованого податку на дохід двічі зменшить базу оподаткування податком на прибуток). По-друге, податок на дохід можна було б вважати частиною податку на прибуток, якби нарахований податок на дохід зменшував би не фінансовий результат до оподаткування, а суму податку на прибуток, що підлягає сплаті до бюджету. Проте в такому випадку сума податку на дохід та податку на прибуток буде дорівнювати сумі нарахованого до сплати податку на прибуток.

Підсумовуючи вищенаведене, вважаємо, що з Податкового кодексу України слід виключити всі положення, які стосуються податку на дохід, тобто відмінити цей податок. На підтримку цієї позиції можна навести зроблений нами аналіз правил оподаткування страховиків у таких країнах, як: Грузія, Республіка Білорусь, Республіка Казахстан, Республіка Таджикистан, Республіка Узбекистан, Російська Федерація, Латвійська Республіка [8–13; 15], який довів, що у всіх цих країнах страховики є платниками податку на прибуток, при цьому інших податків, база оподаткування яких ґрунтується на сумі отриманих страхових платежів, у цих країнах немає.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

Запропоновані зміни до податкового законодавства України унеможливають подвійне оподаткування страхових платежів, створять рівні умови для конкурентоспроможності страховиків та перестраховиків, і найголовніше, забезпечать страховому бізнесу рівні умови для розвитку свого бізнесу щодо суб'єктів господарювання інших галузей (виробництво, торгівля, банківська діяльність тощо).

У випадку впровадження запропонованих нами змін, сума сплаченого податку на прибуток за прикладом 1 буде становити: $(1\ 000\ 000 + 500\ 000 - 300\ 000 - 100\ 000) \cdot 0,18 = 198\ 000$ грн.

Припустимо, що 30 % одержаних страхових платежів (умова прикладу 1) були передані в перестраховання. У такому разі сума податку на прибуток за прикладом 1 буде становити: $(1\ 000\ 000 + 500\ 000 - 300\ 000 - 300\ 000 - 100\ 000) \cdot 0,18 = 144\ 000$ грн.

Слід зазначити, що у наведеному прикладі для спрощення розрахунків не враховувались специфічні для страховика податкові різниці. Проте згідно із п. 134.1.1 Податкового кодексу України платники податків зобов'язані здійснювати коригування фінансового результату до оподаткування, крім випадку, коли «річний дохід від будь-якої діяльності (за вирахуванням непрямих податків), визначений за правилами бухгалтерського обліку за останній річний звітний (податковий) період не перевищує двадцяти мільйонів гривень, об'єкт оподаткування може визначатися без коригування фінансового результату до оподаткування на усі різниці (крім від'ємного значення об'єкта оподаткування минулих податкових (звітних) років), визначені відповідно до положень цього розділу» [14]. Отже, якщо страховик зобов'язаний або прийняв рішення про необхідність застосування коригувань (у випадку, якщо дохід менше 20 млн грн), йому, крім коригувань, які стосуються всіх платників податку на прибуток, необхідно також враховувати коригування специфічні виключно для страховиків, а саме:

1) Фінансовий результат до оподаткування страховика збільшується:

– на суму витрат на формування страхових резервів (технічних або математичних) відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності;

– на суму коригування (зменшення) страхових резервів (технічних або математичних) відповідно до методики, яка визначається Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику (далі – Методика).

2) Фінансовий результат до оподаткування страховика зменшується:

– на суму коригування (зменшення) страхових резервів (технічних або математичних), на яку збільшився фінансовий результат до оподаткування відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності;

– на суму страхового резерву (технічного або математичного), сформованого в розмірі та порядку, передбачених Методикою [14].

При цьому під методикою розуміється два наступні нормативні документи: Методика формування страхових резервів за видами страхування, інших ніж страхування життя, затверджена розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 17.12.2004 № 3104, та Методика формування резервів зі страхування життя – розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 27.01.2004 № 24.

Висновки і пропозиції. В результаті проведеного дослідження виявлено, що питання оподаткування страховиків України є маловивченими, а податкове законодавство України містить певні недоліки, які потребують вирішення. Так, у роботі обґрунтовано

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

необхідність доповнення Податкового кодексу України, в частині адміністрування податку на додану вартість, положенням такого змісту «Перерахунок частки використання необоротних активів в оподатковуваних операціях здійснюється за підсумками одного року, що настає за роком, в якому вони почали використовуватися (введені в експлуатацію)», запровадження якого надасть можливість страховикам (й іншим суб'єктам господарювання), які купують необоротні активи, що використовують частково в оподатковуваних операціях і частково в неоподатковуваних операціях, скористатись правом на відображення податкового кредиту з ПДВ, за необоротним активом, який у році придбання не був введений у експлуатацію, що на сьогодні Податковим кодексом України не передбачено.

Діюча на сьогодні система оподаткування страховиків податком на дохід та податком на прибуток має такі недоліки:

1) база оподаткування податком на дохід включає в себе страхові платежі за договорами страхування та співстрахування, при цьому ці ж суми страхових платежів є складовими бази оподаткування податком на прибуток, що призводить до виникнення подвійності оподаткування у страховиків (частина страхових платежів обкладається податком на дохід за ставкою 3 % та податком на прибуток за ставкою 18 %);

2) страховики, які здебільшого займаються страхуванням і співстрахуванням, несуть більший податковий тягар, ніж страховики, які зосереджені на прийнятті ризиків у перестраховання (перестраховики), оскільки перші сплачують податок на дохід зі страхових платежів (навіть з тих, які передають у перестраховання), а другі з прийнятих платежів у перестраховання цей податок не сплачують;

3) страховий бізнес у зв'язку з наявністю податку на дохід та податку на прибуток, у відносному вираженні сплачує більшу суму податкових платежів, ніж підприємства, які обкладаються тільки податком на прибуток, що негативно може вплинути на розвиток страхового ринку, особливо з врахуванням того, що до 1 січня 2015 року вони фактично знаходились на пільговій системі оподаткування;

4) необхідність сплати податку на дохід може вплинути на підвищення розмірів страхових тарифів та перекладання його фактичної сплати на страхувальника, тобто податок на дохід може отримати ознак непрямого податку;

5) податок на дохід необхідно сплачувати незалежно від того є страховик прибутковим чи збитковим, що у випадку збиткової діяльності страховика може призвести до ще більшого погіршення його фінансового стану, або взагалі банкрутства.

Всі вищенаведені недоліки податкового законодавства можуть призвести до погіршення фінансового стану суб'єктів страхових відносин і загалом негативно вплинути на розвиток страхового ринку України. У зв'язку з цим у роботі обґрунтовано необхідність виключення з Податкового кодексу України норм щодо оподаткування страховиків податком на дохід (відміни податку на дохід) та переведення їх на оподаткування виключно податком на прибуток.

Список використаних джерел

1. *Бондаренко О. В.* Особливості системи оподаткування страхових компаній України / О. В. Бондаренко // Науковий вісник Нац. лісотехн. ун-ту України. – 2007. – Вип. 17.3. – С. 239–247.
2. *Боровська Л. В.* Особливості оподаткування страхових компаній / Л. В. Боровська, Д. Ю. Шаршонь // Культура народів Причорномор'я. – 2013. – № 265. – С. 95–99.
3. *Гаманкова О. О.* Оподаткування страховиків податком на прибуток як важель державного регуляторного впливу / О. О. Гаманкова, Д. В. Гаманков // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2011. – № 126. – С. 5–8.
4. *Лень В. С.* Облік і аудит у страхових організаціях : навч. посіб. / В. С. Лень. – Вид. 2-ге, випр. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2012. – 584 с.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

5. Лісіца Т. Перестрахові премії: чи обкладають їх податком на прибуток / Т. Лісіца // Все про бухгалтерський облік. – 2016. – № 19 (24 лютого). – С. 72–75.
6. *Островерха Р. Е.* Податкове регулювання ринку страхових послуг в Україні : автореф. дис. ... канд. екон. наук / Островерха Рита Едуардівна. – Ірпінь : Національний університет ДПС України, 2007. – 17 с.
7. *Очеретько Л. М.* Проблеми оподаткування страхової діяльності / Л. М. Очеретько, Є. М. Асатурян // Економічний простір. – 2010. – № 40. – С. 189–196.
8. *Податковий кодекс Грузії* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://matsne.gov.ge/ru/document/view/1043717>.
9. *Податковий кодекс Республіки Білорусь* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://etalonline.by/?type=text®num=Hk0200166#load_text_none_1_.
10. *Податковий кодекс Республіки Казахстан* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://brendas.kz/nalogovuj-kodeks-7.html>.
11. *Податковий кодекс Республіки Таджикистан* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.andoz.tj/images/materiali_andoz_tj/GLAVNOE%20MENU/2_zakonodatelstvo/2_nalogoviy_kodeks_r_t%D0%9D%D0%9A%D0%A0%D0%A2%20%D0%BD%D0%B0%2001.01.2016.pdf.
12. *Податковий кодекс Республіки Узбекистан* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://fmc.uz/legisl.php?id=k_nal_1.
13. *Податковий кодекс Російської Федерації* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://base.garant.ru/10900200/>.
14. *Податковий кодекс України* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
15. *Податкові закони Латвійської Республіки* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.baltikon.lv/?object_id=193.
16. *Про оподаткування операцій за договорами перестрахування* [Електронний ресурс] : Лист Державної фіскальної служби України від 04.05.2016 р. № 15699/7/99-99-15-02-02-17. – Режим доступу : <http://www.profiwins.com.ua/uk/letters-and-orders/gna/7827-15699.html>.
17. *Шірінян Л. В.* Оподаткування страхових компаній України / Л. В. Шірінян // Фінанси України. – 2010. – № 5. – С. 76–85.
18. *Шкута І. В.* Особливості оподаткування та складання звітності з податку на прибуток страховими компаніями / І. В. Шкута // Економічний часопис-XXI. – 2012. – № 5-6. – С. 71–74.
19. *Щодо оподаткування операцій перестрахування* [Електронний ресурс] : Лист Міністерства фінансів України від 12.04.2016 р. № 31-11130-09-10/10496. – Режим доступу : <http://www.profiwins.com.ua/uk/letters-and-orders/treasury/7826-10496.html>.

References

1. Bondarenko, O.V. (2007). Osoblyvosti systemy opodatkovannia strakhovykh kompanii Ukrainy [The features of tax structure of insurance companies in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Nats. lisotekhn. un-tu Ukrainy – Scientific Bulletin of Ukrainian National Forestry University*, issue 17.3, pp. 239–247 (in Ukrainian).
2. Borovska, L.V. & Sharshon, D.Yu. (2013). Osoblyvosti opodatkovannia strakhovykh kompanii [Peculiarities of taxation of insurance companies]. *Kultura narodov Prychernomoria – Culture of Black Sea Peoples*, no. 265, pp. 95–99 (in Russian).
3. Hamankova, O.O. & Hamankov, D.V. (2011). Opodatkovannia strakhovykh podatkum na prybutok yak vazhel derzhavnoho rehuliatornoho vplyvu [Taxation of insurers the income tax as a lever to the regulatory influence]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka – Visnyk of Taras Shevchenko National University of Kyiv*, no. 26, pp. 5–8 (in Ukrainian).
4. Len, V.S. (2012). *Oblik i audyt u strakhovykh orhanizatsiiakh [Accounting and audit in insurance companies]*. (2nd ed, rev.). Ternopil: Navchalna knyha –Bohdan (in Ukrainian).
5. Lisitsa, T. (February 24, 2016). *Perestrakhovi premii: chy obkladaiut yikh podatkom na prybutok [Reinsurance premiums: they have to pay their income tax]*. *Vse pro bukhgalterskyi oblik – All about accounting*, pp. 72–75 (in Ukrainian).
6. Ostroverkha, R.E. (2007). *Podatkove rehuliuвання rynku strakhovykh posluh v Ukraini [Tax regulation of insurance market services in Ukraine]*. *Extended abstract of candidate's thesis*. Irpin: Natsionalnyi universytet DPS Ukrainy (in Ukrainian).

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

7. Ocheretko, L.M. & Asaturian, Ye.M. (2010). Problemy opodatkovannia strakhovoi diialnosti [Problems of taxation of insurance activity]. *Ekonomichnyi prostir – Economic Scope*, no. 40, pp. 189–196 (in Ukrainian).

8. *Podatkovi kodeks Hruzii [Tax Code of Georgia]*. Retrieved from <https://matsne.gov.ge/ru/document/view/1043717>.

9. *Podatkovi kodeks Respubliki Bilorus [Tax Code of the Republic of Belarus]*. Retrieved from http://etalonline.by/?type=text®num=Hk0200166#load_text_none_1_.

10. *Podatkovi kodeks Respubliki Kazakhstan [Tax Code of Kazakhstan]*. Retrieved from <http://brendas.kz/nalogovyyj-kodeks-7.html>.

11. *Podatkovi kodeks Respubliki Tadzhykystan [Tax Code of the Republic of Tajikistan]*. Retrieved from http://www.andoz.tj/images/materiali_andoz_tj/GLAVNOE%20MENU/2_zakonodatelstvo/2_nalogoviy_kodeks_r_t/%D0%9D%D0%9A%D0%A0%D0%A2%20%D0%BD%D0%B0%2001.01.2016.pdf.

12. *Podatkovi kodeks Respubliki Uzbekystan [Tax Code of Uzbekistan]*. Retrieved from http://fmc.uz/legisl.php?id=k_nal_1.

13. *Podatkovi kodeks Rosiiskoi Federatsii [Tax Code of Russian]*. Retrieved from <http://base.garant.ru/10900200/>.

14. *Podatkovi kodeks Ukrainy [Tax Code of Ukraine]*. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

15. *Podatkovi zakony Latviiskoi respubliki [Latvia's tax code]*. Retrieved from http://www.baltikon.lv/?object_id=193.

16. *Pro opodatkovannia operatsii za dohovoramy perestrakhuvannia: Lyst Derzhavnoi fiskalnoi sluzhby Ukrainy vid 04.05.2016 r. № 15699/7/99-99-15-02-02-17 [On taxation of reinsurance contracts: List of State Fiscal Service of Ukraine from 04.05.2016 № 15699/7/99-99-15-02-02-17]*. Retrieved from <http://www.profiwins.com.ua/uk/letters-and-orders/gna/7827-15699.html>.

17. Shirinian, L.V. (2010). Opodatkovannia strakhovykh kompanii Ukrainy [Taxation of Ukrainian insurance companies]. *Finansy Ukrainy – Finance of Ukraine*, no. 5, pp. 76–85 (in Ukrainian).

18. Shkuta, I.V. (2012). Osoblyvosti opodatkovannia ta skladannia zvitnosti z podatku na prybutok strakhovymy kompaniiamy [Features of taxation and insurance companies reporting of income tax]. *Ekonomichnyi chasopys-XXI – Economic Annals-XXI*, no. 5-6, pp. 71–74 (in Ukrainian).

19. *Shchodo opodatkovannia operatsii perestrakhuvannia: Lyst Ministerstva finansiv Ukrainy vid 12.04.2016 r. № 31-11130-09-10/10496 [As for the taxation of reinsurance: List of Ministry of Finance of Ukraine]*. Retrieved from <http://www.profiwins.com.ua/uk/letters-and-orders/treasury/7826-10496.html>.

Сидоренко Олександр Олексійович – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту, Чернігівський національний технологічний університет (вул. Шевченка, 95, м. Чернігів, 14027, Україна).

Сидоренко Александр Алексеевич – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры бухгалтерского учета, налогообложения и аудита, Черниговский национальный технологический университет (ул. Шевченко, 95, г. Чернигов, 14027, Украина).

Sidorenko Aleksandr – PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of Department of Accounting, Taxation and Audit, Chernihiv National University of Technology (95 Shevchenka Str., 14027 Chernihiv, Ukraine).

E-mail: sidorenko_aleks85@ukr.net